

Kónya Imre

Antall József közelről

Kónya Imre

Antall József közelről

„Én köszönettel tartozom
Magyarország népének”

© Kónya Imre, 2019

© Kortárs Könyvkiadó, 2019

@ fotók : MTI, Antall Péter, az Antall család (magángyűjtemény)

Sajtó alá rendezte: Mézes Flórián

A Külföldi kortársak Antall Józsefről című fejezet *A politikus Antall József - Az európai úton* címmel a Mundus Kiadónál Biernaczky Szilárd – Jeszenszky Géza – Kapronczay Károly szerkesztésében 2006-ban megjelent kötet alapján készült

Az Antall Józseffel folytatott beszélgetések felidézéséhez a szerző felhasználta Osskó Judit *Kései memoár* című interjúkötetét is

A szerző köszönetet mond Rózsa Mariannak, hogy rendelkezésre bocsátotta naplójának Antall József halála előtti hónapokban készült részleteit

Informatikai háttér: ICD 2000 Kft.

Tartalomjegyzék

Prológus11
A kompromisszumkész forradalmár15
Újoncból főszereplő19
A rajtvonal előtt a második sorban20
Az első siker: elindul az alkotmány teljes revíziója21
Antall javaslatai nyitják meg az utat a szabad választások előtt.23
Elnökválasztás az MDF-ben: kormányzópárt születik.26
Ennyi elég volt neki30
A választási győzelem31
Nagykoalíció vagy egyszeri megállapodás a szabaddemokratákkal32
Partnerek és ellenfelek35
A Tölgyessy-papír több sebből vérzik36
Megszületik a megállapodás37
Az amatőr és a profi38
A „paktumokról”41
A rendszerváltoztató miniszterelnök.45
Találkozás a képviselővel47
A „dezinált és rezignált miniszterelnök”48
„Magyarországnak újra van felelős kormánya”.50
Ellenzélben54
Lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnöke56
A magyar honvédség a II. világháborúban58
Pofon a diákoktól61
Füttykoncert és szaxofon.61
Az antiszemizmussal való vádaskodás63
Fair play65
Huszárvágás Moszkvában66
Külpolitikai „továbbképzés” a frakcióban68
Kiváló kapcsolat a vezető nyugati politikusokkal71
Nyitottság és óvatosság az oroszokkal szemben.74
A Visegrádi Megállapodástól Kuvait felszabadításáig76

Közszolgálat és személyzeti politika	78
Antall aláveti magát a műtétnek – blokád alá kerül az ország.	79
Elindul egy mozgalmas nap	82
Sok volt ez a negyven év	83
A miniszterelnököt helyettesítő belügyminiszter	86
A köztársasági elnöknél	90
Ki mellett áll az elnök?	94
A legnagyobb ellenzéki párt színvallása.	98
Megszólal a köztársasági elnök	99
Lehet ez véletlen?	100
A közvélemény egy része tényként fogadta el....	101
Azt hittük, hogy van nemzet	102
„Én köszönettel tartozom Magyarországnak népének”	104
A kibontakozás	106
A pizsamás interjú	107
A romok eltakarítása	108
A szovjet csapatok kivonulása	110
A Somlótól a Somlóig	111
Antall József és a besúgók	113
Lehet, hogy egyszer még szükség lesz ezekre a tapasztalatokra...	115
Antall balsejtelmei nem igazolódtak	118
„A forradalom alapjait nem utcakövekből raktuk”	120
Tájkép médiacsata előtt	121
Előzetes békeajánlat	122
Meghiúsult remények	125
A helyzet „fokozódik”	128
Az Alkotmánybíróság döntése és az SZDSZ értelmezése	130
Békejobb az elnöknek	131
Időhúzás, halogatás, majd átmeneti siker	134
Kísérlet a médiaelnökök felmentésére	135
Az önfegyelemnek is van határa	136
A médiacsatát elvesztette, de a közjogi rendszert megvédte.	138
„Erre esküdtem fel, mint egy katona”	139
A fő ellenfél a kommunista utódpart	142
Fény az alagút végén.	143
Robban a bomba	145
Debreczeni József közbeszól	149
Kezdődik a harc: Csurka kontra Antall	150
A miniszterelnök elhatárolódik	153
Politikai vihar belföldön és külföldön	157
Felkészülés az összecsapásra	159
Semmi sem változik: a küzdelem folytatódik	161
A történet lezárul: Csurkáék kizárása nem kívánt mellékhatásokkal.	162

Élni vagy kormányozni	164
Kezelés alatt – készülve a műtétre	166
Sejt-transzplantációs műtét Kölnben	168
Újra itthon	171
Jobboldali veszély?	171
Az első látogatás a kórházban	173
Az utolsó találkozásunk	175
A miniszterelnök rendelkezik	177
Epilógus.	179
Külföldi kortársak Antall Józsefről	183
Értékelések	185
Helmut Kohl, német kancellár.	185
Wolfgang Schäuble, német belügyminiszter.	186
Margaret Thatcher, brit kormányfő	193
Václav Havel, csehszlovák–cseh államfő	194
František Mikloško, szlovák parlamenti elnök	195
Otto Graf Lambsdorff, német szabaddemokrata	196
Krzysztof Skubiszewski, lengyel külügyminiszter.	198
Anatolij Zlenko, ukrán külügyminiszter	206
Zdenko Škrabalo, horvát külügyminiszter	210
Ivan Aboimov, budapesti szovjet–orosz nagykövet	211
Erich Kussbach, budapesti osztrák nagykövet	215
Részvétnyilvánítások	219
1993. december 14..	219
1993. december 15..	219
1993. december 17..	221
1993. december 18..	221
1993. december 19..	224
1993. december 21..	227
NÉVMUTATÓ229
SZERVEZETEK, TESTÜLETEK, FOGALMAK, MEMENTÓK237
VIDEÓJEGYZÉK247
KÉPEK A MAGÁNÉLETBŐL, A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI POLITIKAI ÉLETBŐL249

*Egy nemzet halhatatlanságba emelkedő nagyjai
– legyen bármilyen tragikus a vég – sohasem sze-
rencsétlenek. De mindig szerencsétlen az a nemzet,
amely nem érti meg nagyjait és nem tudja követni
irányadásukat. Antall József vetett, hogy ez a nem-
zet arathasson. Rajtunk múlik, hogy így legyen.
(Szabad György)*

Prológus

Amikor e könyv megírásához készülődve gyűjteni kezdtem az anyagokat, olvastam Antall Józseffel kapcsolatos korábbi írásaimat, végignéztem a vele készült archív videókat, azon vettem észre magam, hogy esténként, elalvás előtt Nagy László versének utolsó sorai zakatolnak a fejemben. Azok, ahol a kérdések után nem kérdőjelet, hanem felkiáltójelet tett a költő: *„Létem ha végleg lemerült, / ki rettentí a keselyűt! / S ki viszi át fogában tartva / a Szerelmet a túlsó partra!”*

Egy idő után rádöbbsentem, hogy ez nem véletlen. Hiszen Antall József átvitte. Átvitte az országot a túlsó partra. Mielőtt még léte végleg lemerült volna. Ám a keselyűk továbbra is itt köröznek felettünk. S ő már nem rettentheti őket. De immár véglegesen lehorgonyoztunk a túlsó parton. Hiszem, hogy nincs többé visszaút. És mások mellett ezt elsősorban neki köszönhetjük.

Elfogult lennék? Bizonyára. Mint mindenki, aki közről ismerhette őt. De külföldi kortársai, a legnagyobbak is egyenrangú félként tekintettek rá, s ma már egykori ellenfelei is elismerik érdemeit. A hozzá közel állók azonban sokkal többet megtudhattak róla. Ezt szeretném megosztani mindenkivel. Mert most, amikor már hosszabb ideje lesújtó az emberek véleménye a közélet szerep-

lőiről, vigasztaló tudni, hogy születtek itt emberek, akik sziklaszilárd jellemmel és megingathatatlan elkötelezettséggel a hazát akarták szolgálni, ha pedig a Sors teret nyitott nekik, akkor ezt meg is tették, kiemelkedve nemzedéktársaik közül, és megkerülhetetlen példát mutatva utódaiknak. Antall József ilyen ember volt.

A forradalom leverése után néhány hónappal, 1957 elején találkozott Pándi (Kardos) Pállal, a később Kossuth-díjjal is megjutalmazott irodalomtörténésszel. Amikor Pándi meglátta Antallt, meglepődve kiáltott fel: – *Mi az, Antall, te nem disszidáltál?* Mire a válasz: – *Kardos úr, ön elfelejti, hogy Magyarország nekem a hazám, és nem a működési területem.* Huszonöt éves volt ekkor. És ötvenhét, amikor a kerekasztal-tárgyalások meghatározó egyéniségként, majd miniszterelnökként szolgálhatta hazáját, alakíthatta a magyar történelmet.

Elég jól ismerem az akkor színre lépő politikusi nemzedéket. Sok kiváló ember volt közöttük. De Antall volt az egyetlen, akinek kellő tapasztalata, tudása volt e történelmi feladat véghezviteléhez, ugyanakkor életútjának nem volt olyan szakasza, sőt egyetlen

olyan momentuma sem, ami miatt szégyenkeznie vagy magyarázkodnia kellett volna.¹

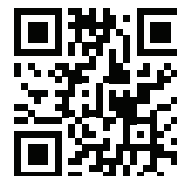
Antall József határozott elgondolásokkal érkezett a politikába, világos és egyértelmű elképzelései voltak az ország és a nemzet jövőjének kívánatos irányát illetően.

Békés rendszerváltozást akart, nem pedig felfordulást. Parlamentáris demokráciát, az alkotmányos keretekre és a stabil pártstruktúrára vonatkozó, részletekbe menő elképzelésekkel. Demokratikus jogállamot. Kulturálisan, szellemileg és gazdaságilag a Nyugathoz kapcsolódó, az atlanti gondolat jegyében egyesülő Európához csatlakozó szuverén Magyarországot. E stratégiai célok megvalósítása érdekében taktikai kompromisszumokat kötött. Döntései meghozatalánál személyes szempontok nem játszottak szerepet.

A kizárólagos hatalom ellen fellépő ellenzékiként és a demokratikus választások után hatalomra kerülő miniszterelnökként egyaránt a megegyezést kereste. Nem mintha naiv lett volna, pon-

¹ Savanyú Józsi (<http://konyai.hu/v101>)

tosan tudta, kikkel van körülvéve. S ha kellett, keményen harcba szállt ellenfeivel. De *nem kereste a háborúskodást*. Mert ismerte és szerette a népet, s tudta, hogy a népnek békére, nyugalomra van szüksége. S mert ilyen volt a természete. Ellenfeleit legyőzni, és nem megsemmisíteni akarta. A demokrácia nélkülözhetetlen elemének tartotta az erős és kormányzásra alkalmas ellenzékét.²

Szabad György szerint: „*Soha nem kívánt fényleni, de mindig akart és tudott világítani.*” A Wall Street Journal írta nekrológiájában: Ő volt a kelet-európai átalakulás *meg nem énekelte hőse*. Valóban, kelet-európai társai, a lengyel Wałęsa és a cseh Václav Havel a kommunizmus elleni harcban világszerte ismert nevekké váltak, és méltán váltak azzá. A rendszerváltoztatásnak, a régi rendszer átgondolt kompromisszumokkal történő átalakításának és az új rendszer felépítésének hőse viszont Antall József volt. A korabeli politikusok világszerte megbecsülték őt és rajta keresztül az országot, az idősebb Bush elnöktől Kohl kancellárig, Margaret Thatchertól Mitterandig és Chiracig, Wałęsától Jelcin elnökig – e könyv második részét neves külföldi kortársainak írásaiból, előadásaiból és egyéb megnyilatkozásaiból állítottuk össze.

Könyvemet elsősorban a fiataloknak szánom, akik tudva vagy öntudatlanul keresik példaképeiket. És tanáraiknak, akik felmutathatják nekik ezeket a példaképeket. Szeretném, ha azok is elolvassák, akiknek a miniszterelnök haláláról az jut az eszükbe, hogy a televízió megszakította a Kacsamesék című amerikai rajzfilmsorozat vetítését és Dagobert bácsit aznap már hiába várták vissza a képernyőre.

Abban is reménykedem, hogy azok sem dobják félre a könyvemet, ha a kezükbe kerül, akik – okkal vagy ok nélkül – a rendszerváltozás veszteseinek érzik magukat. Meggyőződésem, hogy az a nem egészen négy esztendő, ami Antall Józsefnek jutott, *a magyar történelem kiemelkedő időszaka*. De tudom, az emberek többsége ezt nem így élte meg. A szabadság visszaszerzése a viszonylagos biztonság elvesztésével járt. S akik örültek a változásoknak, azok is több-

² Antall József a demokráciáról (<http://konyvai.hu/v102>)

nyire csalódtak. Tanúsíthatom: amit ember megtehetett, azt Antall József megtette, hogy ez a csalódás ne következzen be, de csodákra ő sem volt képes. A rendszerváltoztató miniszterelnök – ahogy kormányára vonatkoztatva egy beszédében megfogalmazta – „tudta, hogy mit kellene tenni, s tette azt, amit lehet”.³ Aki elolvassa ezt a könyvet, a nyilvánosság előtt zajló és a kulisszák mögötti történeteket, bizalmas beszélgetéseket, legközelebbi munkatársa naplója segítségével végigköveti, hogyan küzdött a miniszterelnök a halálos betegséggel, megismeri Antall József magánleveleit, amelyeket kezelőorvosai védelmében vetett papírra vagy amelyben a köztársasági elnöknek próbált meg békejobbot nyújtani, megnézi az archív videókat – a lábjegyzetben megjelölt honlapcímek vagy a QR-kódok révén –, különösen azokat, amelyek Antall József zárt körben elhangzott beszédeiből készültek, sok mindent megtudhat arról, hogy mi történt a magyar politikában 1989 és 1993 között, és arról is, hogy milyen *ember* volt a rendszerváltoztató miniszterelnök valójában.

Antall József fegyelmezett és szemérmes ember volt. A nagyvilág előtt talán ezért is maradt rejtve kiváló humora, közvetlen, barátságos személyisége. No meg azért, mert határozott és kissé maradi felfogása volt arról, hogyan kell viselkednie egy magára valamit adó politikusnak, s e meggyőződésétől senki sem tudta eltántorítani. Mint senki, ő sem volt hibátlan. Talán mindennél jobban szeretne volna, ha kormányfőként nemcsak tisztelik, de szeretik is az emberek, ám férfiatlannak tartotta, ha a külvilág felé bármilyen jelét adta volna ennek. Élete vége felé megköszönte a magyar népnek, hogy elviselte a rendszerváltozással együtt járó nehézségeket. Ravatalánál a metsző, hideg szélben órákig sorban álló tömeg és temetését a televízióban végigkísérő milliók bizonyíthatják, hogy akkor, egy pillanatra közel került az emberekhez. De gyorsan elmúlt ez a pillanat is. Talán most, amikor bő két esztendőn keresztül a szabad, független, demokratikus Magyarország három évtizeddel ezelőtti megszületésére emlékezünk, talán most olvadni kezd végre a jég, és az immár történelmi eseménysor főszereplőjét a szívébe zárhatja a magyar nép.

³ Tudta, mit kellene tenni, s tette, amit lehetett (<http://konyai.hu/v103>)

A kompromisszumkész forradalmár